

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 189/2018 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen velallisen asemasta Suomessa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Laura Huhtasaaren /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 189/2018 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä läpivalaistakseen päätöksen, jolla pankit pelastettiin ja lainanottajista tehtiin maksumiehiä,

miten hallitus aikoo korvata niille, joiden velat myytiin pilkkahintaan kansainvälisille sijoittajille voitonteon välineeksi,

mitkä valtion tehtävät oikeuttavat omaisuudenhoitoyhtiö Arsenalin toiminnan jatkumisen yhä ja

miten nopeasti hallitus aikoo lopettaa Arsenalin toiminnan, että velkojen perintä saadaan viimein lopetettua ja asiat tutkittua uudestaan, ja velvoittaa valtion yhteisvastuullisesti korvaamaan yrittäjille ja heidän takaajilleen aiheutetut vahingot?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomen 1990-luvun alun pankkikriisi oli monen tekijän aiheuttama traumaattinen tapahtumaketju, joka kosketti lukuisia suomalaisia joko suoraan tai epäsuorasti.

Pankkikriisin taustaa, pankkituen toteuttamista ja kriisin jälkiselvittelyä on käsitelty laajasti eduskunnassa valtioneuvoston antamien kahden tiedonannon ja yhden selonteon pohjalta (Valtioneuvoston tiedonanto pankkituesta VNT 1/1993 vp, Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle VNT 1/1996 vp ja Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle pankkituesta 16.11.1999 VNS 4/1999 vp). Tiedonantojen ja selonteon lisäksi valtioneuvoston asianomaiset ministerit ovat vastanneet useisiin kirjallisiin kysymyksiin koskien kysymyksessä viitattuun Arsenalin saatavien myyntiin ja niiden perintään (mm. KK 1080/2002, Aktiv Hansa Oy:n perintätoimet ja velkakirjoihin liittyvät menettelyt).

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 189/2018 vp

Nämä selvitykset kattavat laajasti myös tässä kirjallisessa kysymyksessä esitetyt asiakokonaisuudet, mukaan lukien pankkikriisin jälkiselvittelyyn liittyvässä perintätoiminnassa omaksutut toimintalinjat.

”Koiviston konklaavi”

Kysymyksessä viitataan ns. Koiviston konklaaviin, toisin sanoen silloisen tasavallan presidentti Mauno Koiviston vuonna 1992 järjestämään oikeuspoliittiseen seminaariin ja sen aineistoon. Asiaa koskevaan kirjalliseen kysymykseen on vastattu jo aiemmin (KK 924/2013 vp).

Vastauksessa esitetään, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999) on yleinen viranomaisten toiminnan julkisuutta koskeva laki. Tasavallan presidentti ei ole laissa tarkoitettu viranomaisena. Tasavallan presidentin ja tämän kanslian asiakirjojen julkisuudesta säädettiin aikaisemmin tasavallan presidentin kansliasta annetussa laissa (652/1999). Tasavallan presidentillä oli oikeus määrätä asiakirja salassa pidettäväksi tasavallan presidentintoiimeen liittyvän luottamuksellisuuden vuoksi. Uuden tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) voimaantulosäännösten mukaan lain asiakirjajulkisuutta koskevia säännöksiä ei sovelleta ennen lain voimaantuloa syntyneisiin asiakirjoihin. Kysymyksessä tarkoitettu aineisto on vuodelta 1992 ja siihen siis sovelletaan tältä osin kumotun lain säännöksiä.

Jokainen tasavallan presidentti on oma arkistonmuodostajansa. Tasavallan presidentin kanslia on siirtänyt jo osan presidentti Koiviston arkistoa Kansallisarkistoon, mm. kysymyksessä tarkoitettua oikeuspoliittisen seminaarin aineistoa, jota onkin nyttemmin selostettu julkisuudessa (YLE 9.9.2013). Presidentti Koivisto on antanut Kansallisarkistolle päätösvalan ratkaista hänen aineistoonsa kohdistuvat asiakirjapyynnöt.

Edellä olevan perusteella voidaan todeta, ettei hallituksella ole sen enempää tarvetta kuin toimivaltaakaan puuttua presidentti Koiviston toimikautena syntyneiden aineistojen julkistamiseen.

Velkojan epärehellisyyttä koskevat lain säännökset

Kysymyksessä viitataan lakimuutoksiin liittyen velkojan epärehellisyyteen. Rikoslain 39 luvun 6 §:ssä säädettiin vuoteen 1990 asti ns. velkojan konkurssirikoksista (247/1965). Säädetäessä vuonna 1990 rikoslain kokonaisuudistuksessa rikoslain 39 luvun velallisen rikoksista (laki 769/1990) säännös poistettiin tarpeettomana, koska siinä kuvatut teot ovat uudistuksen jälkeen rangaistavia osallisuutena velallisen rikoksiin tai petoksina (ks.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 189/2018 vp

HE 66/1988 vp, s. 160/II). Velkojan erityisestä edusta sopiminen on pääsääntöisesti rangaistavaa rikoslain 39 luvun voimassa olevassa 6 §:ssä tarkoitettuna velkojansuosintana. Velkojan petollinen menettely esimerkiksi tuomioistuinta kohtaan on puolestaan rangaistavaa prosessipetoksena rikoslain 36 luvun 1—3 §:n nojalla.

Arsenalin tehtävät ja toiminta

Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy, selvitystilassa (jäljempänä Arsenal), jonka tehtäväksi tuli hallinnoida järjestämättömiä ja muita luottoja sekä realisoida kiinteistö- ja muuta omaisuutta, perustettiin valtioneuvoston päätöksellä 24.11.1993. Yhtiön operatiivinen toiminta alkoi 15.1.1994. Arsenalin loppuselvitystoiminta alkoi lokakuussa 2003, kun yhtiö asetettiin vapaaehtoiseen selvitystilaan valtioneuvoston tehtyä siitä periaatepäätöksen.

Selvitystilaan asettamisen jälkeen Arsenalin ainoa tehtävä on ollut periä tuomioistuimessa vahvistettuja lainvoimaisia saataviaan. Arsenal ei ole aloittanut yhtään uutta oikeusprosessia ns. selvityssintressin perusteella selvitystilan aikana, eli noin 15 vuoteen. Valtio ei ole pääomittanut Arsenalia sen selvitystilan aikana, mutta on saanut pääomanpalautuksina 207 miljoonaa euroa, siis keskimäärin lähes 15 miljoonaa euroa vuodessa. Myös verohallinto on saanut useita miljoonia euroja palautuksia Arsenalin otettua kuluvastuun useista konkurssipesistä, joissa myös verohallinto on ollut velkojana.

Arsenalin jäljellä olevat saatavat henkilöasiakkailta ovat valtaosiltaan rikosperusteisia. Näissä kysymys ei siten ole tavanomaisista pankkiveloista, vaan korvauksista pääosin erilaisilla talousrikoksilla aiheutetuista vahingoista tai konkurssipesille kuuluvien varojen takaisinsaannista.

Arsenalilla on pitkälle menevä toiminnallinen itsenäisyys ja päätösvalta. Yhtiö päättää itse toimista yksittäisten velallisten osalta. Yhtiö noudattaa saatavien perinnässä ja niihin liittyvissä mahdollisissa velkajärjestelyissä valtion vakuusrahaston toimiohjelaus- ja velkajärjestelyssä vuonna 2002 hyväksytyjä periaatteita. Niiden mukaan Arsenal voi oman harkintansa mukaan ja tietyillä edellytyksillä sopia saataviaan tai myydä niitä. Keskeinen periaate saatavien perinnässä on velallisten yhtäläinen kohtelu. Arsenal voi sopia saataviaan, mutta kaikille velallisille yhtäläisten periaatteiden ja toimiohjeiden mukaan. Yksi keskeinen ehto sopimiselle on velallisen aktiivinen myötävaikutus asioidensa selvittämiseen. Arsenalin yhtiökokous on vuosittain vahvistanut perintätoiminnan jatkumisen näiden periaatteiden mukaisesti.

Arsenalin toimintaa ovat selvittäneet eri viranomaistahot joko oma-aloitteisesti tai heille tehtyjen kanteluiden seurauksena. Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) julkisti touko-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 189/2018 vp

kuussa 2015 tarkastuskertomuksen Arsenalin selvitystilän käytännöistä (tarkastuskertomus 4/2015) ja vuoden 2018 tammikuussa jälkiseurantaraportin tarkastuksen jälkeen tehdystä suositusten täytäntöönpanosta. (https://www.vtv.fi/julkaisut/tuloksellisuustarkastuskertomukset/2015/omaisuudenhoitoyhtio_arsenal_oy_n_selvitystilan_kaytanot.5653.xhtml).

Tarkastuskertomuksen keskeisenä kannanottona oli, että vaikka Arsenal oli sitoutunut pitkäaikaisiin ja vaativiin oikeudenkäynti- ja perintäprosesseihin ja sen toiminta oli siten jatkunut huomattavasti pidempään kuin alun perin arvioitiin, ei sen kuitenkaan voitu katsoa toimineen valtiontalouden näkökulmasta epätarkoituksenmukaisesti. Jälkiseurantaraportissa puolestaan todettiin, että yhtiön toiminnan toteutunut ja suunniteltu kehitys on kokonaisuutena arvioiden kertomuksen kannanottojen ja suositusten mukaista niin toiminnan resurssien sopeuttamisen kuin yhtiön linkaaren lyhentämisenkin osalta. Tilintarkastajat ovat vuosittain esittäneet kantanaan, että selvitystilaa ei ole perusteettomasti pitkitetty ja että selvitysmiehet ovat toimineet asianmukaisesti.

Arsenal on joko suoraan tai konkurssipesien kautta osallisena 18 oikeusprosessissa. Pitkittyneet oikeusprosessit ovat keskeisin syy sille, miksi yhtiön selvitystila on jatkunut näin pitkään. Etenkin konkurssipesien varojen takaisinsaaminen on ollut työläs prosessi, koska varojen palauttamiseksi konkurssipesiin on jouduttu käymään erittäin monimutkaisia oikeusprosesseja myös ulkomailla. Arsenalin selvitystila lopetetaan heti kun se on oikeudellisesti ja valtiontaloudellisesti perusteltua. Keskeneräiset oikeusprosessit ovat sen suurin este.

Saatavakauppa ja velallisten oikeudet

Arsenalin riidattomien saatavien myynti, johon kysymyksessä viitataan, toteutettiin 31.3.2000 päivätyllä kauppakirjalla. Kauppa oli osa jo alkuvuonna 1999 talouspoliittisen ministerivaliokunnan puoltamaa Arsenalin nopeutettua alasajostrategiaa. Sitä ennen ja strategiaan liittyen vuonna 1999 Arsenalin kiinteistöliiketoiminta eriytettiin osaksi valtion perustamaa Kapiteelikonsernia. Maaliskuun kaupan jälkeen tehtiin vielä muita määrältään selvästi pienempiä saatavien myyntejä. Saatavakauppojen jälkeen Arsenaliin jäivät ainoastaan sellaiset saatavat, jotka eivät olleet oikeudenkäyntien, riitaisuuksien tai muiden vastuiden vuoksi myyntikelpoisia.

Kaupan ehtoina olivat muun muassa, että saatavien myynti ei aiheuttaisi muutoksia Arsenalin asiakkaiden velkavastuun määrään tai sisältöön eikä se muuttaisi heidän asemaansa takaajana tai pantinantajana. Ostajayhtiöt olivat ulkomaisessa omistuksessa olleita suomalaisia ja suomalaisen perintälainsäädännön alaisia ja perintätapaa noudattavia yhtiöitä. Kauppasopimuksessa yhtiöt sitoutuivat noudattamaan Suomen lainsäädäntöä ja

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 189/2018 vp

perintätapaa. Kaupalla ei myyjän käsityksen mukaan ollut vaikutusta velallisten oikeuksien tai velvollisuuksien kannalta.

Saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) mukaan velkoja on velvollinen korvaamaan vahingon, joka velkojan tai perintää velkojan toimeksiannosta suorittaneen toimeksisaajan lain vastaisesta tai muutoin virheellisestä menettelystä on aiheutunut sille, johon perintä on kohdistettu. Saatavien perinnän lainmukaisuutta ja hyvää perintätapaa valvoo kuluttaja-asiamies, joka voi määrätä velkojalle kiellon jatkaa perintää ja asettaa sen tehokkaaksi uhkasakon.

Arsenalin saatavat ostaneilta yhtiöiltä (nykyisin PRA Suomi Oy) saadun tiedon mukaan saatavakannasta on perinnässä olevia velkoja enää alle yksi prosentti, joiden vanhentumisen esimerkiksi tietyt velkajärjestelylainsäädännön siirtymäsäännökset tai velallisen saama velallisasemaa koskeva rikostuomio ovat estäneet. Muut velat ovat suurimmalta osin maksettu takaisin tai vanhentuneet jo vuonna 2008, jolloin ulosottokaassa (705/2007) säädetty ulosottooperusteen 15 vuoden määräaikaistus astui voimaan.

Helsingissä 6.6.2018

Valtiovarainministeri Petteri Orpo